

ENGELLİLERİN DOĞADA REHABİLİTASYONU

YAŞAD Yayınları No: 2

İletişim Bilgileri

Akıncılar Mah. Cumalı Sok. 13/B (Toplu Taşıma Merkezi karşısı) **BALIKESİR**

Tel: 0532 510 81 86

e-mail: yasad06@hotmail.com web: www.yasad.gen.tr

Tasarım ve Sayfa Mizampajı

Hakan ÖZTÜRK

Yapım ve Baskı

Dörtrenk Yayın Tanıtım Matbaacılık Ltd. Şti.

G.M.K Bulvarı 98/2 Maltepe / ANKARA

Tel: 0312 230 41 82 - 341 40 82 - Fax: 0312 341 40 82

e-mail: info@dortrenk.net

© Bu eserin tamamı ya da bir kısmı yazarın izni olmaksızın herhangi bir şekilde basılıp, çoğaltılamaz, yayınlanamaz.

Bu konuda yürürlükteki kanun hükümleri geçerlidir.

İÇİNDEKİLER

İNSANI YAŞAT KI MİLLET YAŞASIN	5
ÖNCE İNSAN.....	7
DOĞANIN SEVGİ GÜCÜ	9
ENGELLİ VE DOĞAL YAŞAM.....	12
SAĞLIK DOĞA TURİZMİ VE ENGELLİLERİN KAPLICA FAALİYETLERİ	14
ENGELLİLERİN DOĞADA REHABİLİTASYONU PROJE ÖZETİ	16
DOĞADA VE DOĞAL ORTAMLARDA REHABİLİTASYON MODELİ ANA FAALİYETLERİ.....	19
BİGADİÇ KINALI KEKLİK TESİSİNDE VE DOĞAL ALANLARDAKİ FAALİYETLER.....	19
<i>(Simav Çayı, Kazdağı Eteklerindeki Deniz ve Çadır Kampı)</i>	
ENGELLİLERİN REHABİLİTASYONUNDA DRAMA EĞİTİMİ FAALİYETLERİ.....	52

DRAMA ETKİNLİKLERİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME.....	54
PROJE EKİBİ MESLEK ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ	60
DAVRANIŞ GÖZLEM FORMU	62
ENGELLİ ÇOCUKLARIN REHABİLİTASYONUNDA YENİLİKÇİ MODELLER ÇALIŞTAYI	64
ENGELLİ ÇOCUKLARIN REHABİLİTASYONUNDA YENİLİKÇİ MODELLER ÇALIŞTAYI KATILIMCI LİSTESİ	66
ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN REHABİLİTASYONUNDA YENİLİKÇİ MODELLER ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU	67
BASINDA PROJEMİZ	82
TEŞEKKÜR	88

İNSANI YAŞAT KI MİLLET YAŞASIN

Bariş AKTAN
Bigadiç Kaymakamı

Her bir insan farklı yaratılmıştır. Bazıları sağlıklı bir şekilde dünyaya gelirken, bazıları da “**engelli/özürlü**” olarak doğmaktadır. Bazen de insanlar sağlıklı bir şekilde doğmakla beraber, hayatının sonraki bir döneminde değişik sebeplerle, bu tür bir durumla karşılaşmaktadır. İnsanın temel fonksiyonlarını kısıtlayan veya olumsuz etkileyen, fizikî ve aklî pek çok kusur/engel çeşidi vardır. Bazı engeller vardır ki, anlayışsızlık gibi asla kabul edilemez. Bir insan da anlayışsızlık varsa engelsiz bir ortam dahi yaşanmaz hale gelebilmektedir. Bizim asli görevimiz de her bireyi başkalarını düşünen, başkalarını yaşatmak için çalışan insan haline getirmek olmalıdır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde yer alan Ulusal Engelliler Veritabanı (ÖZVERİ) 2012 tespitlerine göre, 1.560.000 kişi engellidir. Bu sayıya göre ülkemizdeki engelli oranı %2.2 civarındadır. Bu miktarın çokluğu, üzerinde düşünülmesini ve araştırmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu aynı zamanda sosyal ve hayatî ünitelerin engelli gerçeği dikkate alınarak dizayn edilmesinin zaruri olduğunu göstermektedir.

Engelli birisine anne-baba-eş-evlat- kardeş olmak çok sabır gerektiren bir durumdur. Ancak daha zor olan engelli olmaktır ki asıl sabır kahramanı onlardır. Sadece karşılaştığı engelleri aşmak, yaşamının önemli bir bölümünü oluşturan engelli insanımıza faydalı olacak her türlü organizasyon şükran ile anılmalıdır. YAŞAD Derneği ve paydaşlarının üzerinde çalıştıkları proje, engellerin aşılmasında engellilerin kendilerini ifade etmelerinde önemli katkılar sağlayacaktır. Projede emeği geçen herkese milletim adına teşekkür ederim.

ÖNCE İNSAN

Mustafa GÖKSEL
Bigadiç Belediye Başkanı

“Önce İnsan” sloganıyla yola çıkan Bigadiç Belediyesi; sağlık, eğitim, spor, yardım, park yapımı ve kültür etkinlikleriyle; İlçe de yaşayan yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetleri yapmak için gecesini gündüzüne katmış bir belediyedir.

Yerel yönetimler, gelişen demokrasimizle birlikte politikalarını bundan böyle daha çok sosyal sorumluluk esaslarına göre belirlemek zorundadır. Sosyal sorumluluk bilinci ile oluşturulan politikalardan en çok dezavantajlı sosyal grupların yararlanacağı açıktır. Engelli dostu aktif sosyal politikaların oluşumu ve gelişimi ise bu sürenin bir devamı olarak kendisini yerel yönetimlerde de gösterecektir. Sosyal belediyeçilik anlayışını ve felsefesini benimseyen belediyeler, bu sosyal yaklaşıma sadakat göstererek yöre halkı engellilerine somut ve

aktif politikalar üretmek mecburiyetindedir. Katılımcı demokrasinin somut bir tezahürü olarak engellilerin toplumsal bütünleşmesi hedefi, engelli dostu sosyal politikalarla hayata geçirilmesi ile mümkün olabileceği unutulmamalıdır.

Engelli vatandaşlarımız için korumacı değil, onlara fırsat eşitliğini tanıyan bir düşünce içinde olmamız gerekmektedir. İş ve eğitim hayatında olduğu kadar , sosyal hayatta da daha aktif bir yaşam sürmeleri en doğal hakları olan engelli vatandaşlarımızın daima yanlarında olduğumuzu hissettirmeliyiz.

İlimiz ve İlçelerimizde Güney Marmara Kalkınma Ajansı destekli Yaşam Alanlarını Koruma ve Yaşatma Derneği, sivil toplum kuruluşları ve belediyemizin ortak olduğu; **“Sağdıçların Eğitim Rehabilitasyon Modeli”** nin doğada ve doğal araçların kullanılması yoluyla uygulanmasından mutluluk duymaktayım. **“Sağdıçların Eğitim ve Rehabilitasyon Modeli”**nde emeği geçenlere, katkılarını esirgemeyen Güney Marmara Kalkınma Ajansına, Yaşam Alanlarını Koruma ve Yaşatma Derneğine , Sivil Toplum örgütlerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Unutmalıyım ki engellilerde bir insan, onların bizim kadar yaşamaya hakları var.!!!

Sevgi ve saygılarımla.

DOĞANIN SEVGİ GÜCÜ

Hakkı Kurtuluş DEMİR
Sosyal Hizmet Uzmanı
YAŞAD Başkanı

Yaşam Alanlarını Koruma ve Yaşatma Derneği(YAŞAD);

“Çevre ve doğanın korunması, kırsal kalkınmanın desteklenmesi; sosyal hizmet alanına giren çocuk, genç, kadın ve yaşlıların fiziksel, toplumsal ve psikolojik yönden desteklenmesi” amacı ile kurulmuştur. Bu amaç çerçevesinde, biyolojik çeşitliliğin korunmasına, yerel gıdaların ve tohumların yaşatılmasına, doğanın korunarak da kalkınmanın olabileceğini ispatlayacak çalışmalara; dezavantajlı gruplardan özellikle korunmaya muhtaç çocuk ve engelli çocukların doğada ve doğal ortamlarda rehabilitasyonu yönündeki çalışmalara katkı vermeyi görev edinmiştir.

Son projemiz “Sağdıçların Eğitim ve Rehabilitasyon Modeli” sürecinde de doğamızın bizleri hem fiziksel olarak hem de psikolojik olarak doyurma gücüne sahip olduğunu bizzat yaşadık ve ispatladık.

Projenin birinci etabında zihinsel engelli çocuk ve gençlerin doğadaki canlılar ile doğrudan iletişim kurmasını hedefledik. İlk uygulamayı gündüzlü olarak gerçekleştirdik ve çocuklar program sonunda akşam evlerine döndü. (1. Etap çalışması; 4 er günlük programlar halinde yaş ve cinsiyet dağılımına göre 36 çocuğumuzun katılımı ile 16 günlük program)

Derneğimize ait Bigadiç Kınalı Keklik Yetiştirme Tesisindeki yabancı kanatlılar (Keklik, Sülün, Yaban Ördeği), yerli tavuklar, kuzular, kangal köpekleri, pointer köpekler engelli çocuklarımızla müthiş bir sevgi bağı kurdu.

Engelli çocuklarımız gün boyunca tesisteki hayvanları sevdi, yemleme - yemek verme gibi faaliyetlere katıldı; birlikte yemek yapıp yedi, eğlendi.

Çalışma sahamız Bigadiç İlçesinin hemen yanından geçen Simav Çayı ve Alaçam Dağları Bigadiç bölümünde doğa gezileri, doğal alanlardaki canlı türlerinin tanınması çalışmaları, balık tutma ve pişirme eğitimleri gerçekleştirildi.

Doğal tarımsal alanlarda bahçe -ağaç sulama, meyve toplama gibi faaliyetler gerçekleştirildi.

Yetiştirme faaliyetine katıldıkları keklikleri doğaya yerleştirme, uçurma faaliyetleri uygulandı.

1. Etapın sonunda görüldü ki çocuklarımız doğadan aldıkları enerji, grup halinde birlikte üretim, paylaşım ve eğlenceden aldıkları keyif ile akşam evlerine mutlu bir yorgunluk ile döndüler. Köpekten korkan çocukların kangallarımız Efe ve Asil'den ayrılmak istemediklerini gördük, program sonunda çocuklarımızın aileleri ile keklik kafesleri yapıp bizden keklik istemelerine şahit olduk. Her şeyi hazır ayağına gelen çocuklarımızın kendi yemeklerini yapmak için gösterdikleri gayreti gördük.

1. Etap çalışmalarında zihinsel engelli çocuklarımızın doğaya dokunması ve doğayı tanıma faaliyetlerinden çok mutlu olduklarını; özgüvenlerinin geliştiğini, psiko-sosyal gelişimlerine müthiş katkı sağladığını, bağımsız hareket yetilerinde gelişme sağlandığını proje ekibi olarak tespit ettik. Bu tespit ve 1. Etap çalışmalarındaki başarı bizimde yeni riskleri kolay almamızı sağladı. Hemen 16 günlük çadır kampı hazırlıkları yapılarak 36 çocuğumuz ile 24 saat birlikte olacağımız deniz çadır kampı ile 2. Etap programı uygulandı. (2. Etap çalışması; 4 er günlük kamplar şeklinde, 4 grupta 36 çocuğumuz ile yaş ve cinsiyet dağılımına göre 16 günlük program)

İkinci etapta Kaz dağları eteğinde denize sıfır çadır kampında her çocuğumuz ile dört gün 24 saat birlikte olduğumuz rehabilitasyon programımızı uyguladık.

Çadırların kurulması, temizliği, yemeklerin birlikte hazırlığı, bulaşık yıkama, çevre temizliği gibi bir çok günlük faaliyet proje ekibi ve çocuklar ile birlikte hazırlanan günlük yaşam planı dahilinde uygulandı.

Her iki etapta da;

1- Zihinsel engelli çocuklara, doğal sevgi alışverişini kullanmayı öğreten doğada ve doğal ortamlarda rehabilitasyon modelinin pilot çalışma ile uygulanması.

2- Doğada ve doğal ortamlarda drama eğitimi yoluyla rehabilitasyon modelinin pilot çalışma ile uygulanması hedeflenmiştir.

Zihinsel engelli çocukların mevcut rehabilitasyon çalışmalarına doğa ve doğal ortamlar araç kullanılarak yenilikçi bir model pilot olarak uygulanmıştır. Zihinsel engelli çocuklarımızın mevcut şehirdeki rehabilitasyon ortamı dışında yeni bir müdahale anlayışı ile Sosyal Hizmet Uzmanlığı mesleğinin kişisel ve grup çalışması teknikleri; psikoloji bilim dalından bireysel ve grup terapisi teknikleri, bireysel davranış gözlem teknikleri uygulanmıştır. Rehabilitasyon modelimizin geliştirilmesi, ilgili makamlarda farkına varılması, zihinsel engelli çocuklarımıza ve ailelerine sürdürülebilir katkı sağlaması için yeni proje hazırlıklarımız bulunmaktadır.

Yürüttüğümüz ve başarılı çıktılar aldığımız yenilikçi rehabilitasyon modelimizin zihinsel engelli çocuklar alanında yürütülen rehabilitasyon hizmetlerine katkı vereceğine inanıyor, saygılar sunuyorum.

ENGELLİ VE DOĞAL YAŞAM

Argun DALBAYRAK
Balıkesir Özel Yaşam Duru Özel
Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürü

Engelli çocuklarımızı doğal ortamlarla tanıştırmak, ormanın bizlere sağladığı oksijen sayesinde nefes alabildiğimizi, toprak ne kadar verimli ise o kadar sebze ve meyve tüketebileceğimizi, su kaynaklarımızın su ihtiyacımızı gidermede çok önemli olduğu bilgisini engelli çocuklarımızla paylaşmayı görev sayıyoruz.

Doğal yaşam ortamında engelli çocuklarımızın üzerinde artı yönde faydalarını YAŞAD'ın projesinde yaşayarak gördük; yeşillik yerlerde piknik yapmaları, ormanın uygun yerlerinde yürüyüşe katılmaları, dere kenarında balık tutmalarının, kırlarda oynamanın ve doğada yaşayan hayvanların doğal ortamda

buluşmalarının psiko sosyal gelişimlerine önemli katkı sağladığını tespit ettik. Bu etkinlikleri devam ettirerek çocuklarımızın kendilerine olan öz güvenlerini daha da artması için Yaşam Alanlarını Koruma ve Yaşatma Derneği (YAŞAD) ile işbirliğine devam etmek istiyoruz. Etkinliklere daha çok çocuğumuzun katılımı çocuklarımız açısından önem taşımaktadır.

“Sağdıçların Eğitim ve Rehabilitasyon Modeli” başlıklı projenin zihinsel engelli çocuklarımıza katkısının, rehabilitasyon faaliyetlerine olan desteğinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle YAŞAD yönetimine ve proje ekibine teşekkür eder,

Saygılar sunarım.

SAĞLIK DOĞA TURİZMİ VE ENGELLİLERİN KAPLICA FAALİYETLERİ

İlker ÜNVER

Hera Termal Tesisleri Müdürü

Gelişen teknoloji karşısında bozulan ekolojik denge ve kentsel yaşamın getirdiği olumsuzluklar çağımız insanın yaşam kalitesini artıran sağlık turizmine yöneltti. Bu alanda HERA TERMAL şifalı suları, beş yıldızlı otel konforunda devre mülkleri, uzman kadrosu, doğasıyla tarihiyle çağdaş termal kaplıcanın önderliğini yapmaktadır.

Balıkesir'e 35km uzaklıktaki doğa cenneti Bigadiç'te 86.136 metrekare üzerinde bulunan Hera termal 14 blok 464 daireden oluşuyor .11.136 tatil dönemi bulunan tesisiste termal sulardan faydalanabileceğimiz 26 havuz,,4 Türk

hamamı,Aqua park ve aile banyoları bulunmaktadır.

Tedavi merkezi olarak öne çıkan Hera ,aynı zamanda kültürel aktivitelerinizi sürdürebileceğiniz merkezleri, spor kompleksleri, günlük ihtiyaçlarınızı karşılayabileceğiniz alışveriş merkezleri ile beş yıldızlı bir tatil köyüdür.

Kaplıcanın tarihçesi İ.Ö.500 yıllarına kadar uzanmaktadır .Tarih boyunca kullanılan kaplıca sularının insan sağlığına faydaları bilimsel olarak kanıtlanmıştır.

Dünyanın en uzun 3. Türkiye'nin en uzun jeo termal hattı olan Hisar-Bigadiç hattında yer alan Hera termal ile sizde pek çok derde deva olan bu kaynaklardan faydalanabilirsiniz.

Hera termal tesislerinde kullanılan termal su Bigadiç Belediyesinin Hisar köy'de açtığı 4 kuyudan çıkarılıyor doğal sıcaklığı 98 derece ve toplam mineralizasyonu 2289.29 mg/L olan su dünyanın en uzun 3. İsale hattı ile Bigadiç'e

ulaşıyor. Hera termal sularının içinde % 55 oranında bulunan selenyum ,doğal bir antitoksidan özeliği sayesinde kalp krizi, yüksek tansiyon,siroz,kanser gibi riskli rahatsızlıkları önlenmesinin yanında E vitamini ile birlikte alındığında saç, tırnak,ve göz sağlığını da korumaktadır.

İşte tüm bu alt yapımızı fırsat buldukça engelli çocuk ve gençlerimizin hizmetine sunmaktan büyük mutluluk duyuyoruz. YAŞAD'ın projeleri dahilinde Bigadiç İlçesinde gerçekleştirilen engellilere, korunmaya muhtaç çocuklara yönelik faaliyetlere her zaman destek olduk ve olmaya devam edeceğiz. Tesisimize gelen zihinsel engelli çocuk ve gençlerimizin termal havuzumuzdan, türk hamamlarımızdan yararlanmaları ve gün sonunda mutlu olarak ayrılmaları bizleri de ayrıca mutlu kılmaktadır.

Bu vesile ile bizlere bu fırsatı sağlayan, sosyal sorumluluk projelerine dahil eden YAŞAD yönetimine ve başkanı Hakkı Kurtuluş DEMİR'e teşekkür ediyor, başarılar diliyoruz.

ENGELLİLERİN DOĞADA REHABİLİTASYONU PROJE ÖZETİ

Proje Adı: Sağdıçların Eğitim ve Rehabilitasyon Modeli

Projenin genel amacı; Zihinsel engelli çocukların rehabilitelerine yönelik yürütülen çalışmalara yenilikçi model önerisi sunarak toplumsal uyumlarına katkı sunulması.

Projenin özel amaçları;

1- Zihinsel engelli çocuklara, doğal sevgi alışverişini kullanmayı öğreten doğada ve doğal ortamlarda rehabilitasyon modelinin pilot çalışma ile uygulanması.

2- Zihinsel engelli çocuklara, drama eğitimi yoluyla rehabilitasyon modelinin pilot çalışma ile uygulanması.

Beklenen Sonuçlar;

1- Bigadiç Kınalı Keklik Yetiştirme Tesisinde bahçesinde düzenleme yapılarak tesisin rehabilitasyon faaliyetlerine uygun hale getirilmesi.

2- Bigadiç İlçesinde ve Edremit Körfezinde “doğada ve doğal ortamlarda rehabilitasyon modeli” nin uygulanması.

3- Bigadiç İlçesinde ve Edremit Körfezinde “drama eğitimi yoluyla rehabilitasyon” modelinin uygulanması.

4- Pilot uygulamaya dahil olan Sosyal Hizmetler alanındaki 16 meslek elemanı ve 20 engelli ailesine eğitim programı uygulaması

5- Rehabilitasyon modellerinin sonuçlarının yaygınlaştırılması için tanıtım, görünürlük ve savunuculuk faaliyetlerinin yapılması.

Temel Faaliyetler;

1.1 Bigadiç Kınalı Keklik Yetiştirme Tesisinde rehabilitasyon çalışmaları için bahçe düzenlemesi yapılması.

2.1 Çocuk Yuvalarında Kalan 7-12 yaş 8 zihinsel engelli çocuğa “doğada ve doğal ortamlarda rehabilitasyon modeli”nin uygulanması.

2.2 Yetiştirme Yurtlarında Kalan 13-18 yaş dilimindeki 8 zihinsel engelli çocuğa “doğada ve doğal ortamlarda rehabilitasyon modeli”nin uygulanması.

3.1 Özel Eğitim Kurumlarındaki 7-12 yaş 10 çocuğa “drama eğitimi yoluyla rehabilitasyon” modelinin uygulanması.

3.2 Özel Eğitim Kurumlarındaki 13-18 yaş 10 çocuğa “drama eğitimi yoluyla rehabilitasyon” modelinin uygulanması.

4.1 Yetiştirme Yurtları ve Çocuk Yuvalarında, Çocuk evlerinde görev yapan sosyal servis elemanlarına ve grup sorunlarına eğitim programı uygulanması

4.2 Özel eğitim kurumlarından pilot uygulamaya katılan 20 engellinin ailesine eğitim programı uygulanması

5.1 Engelli Çocukların Rehabilitasyonunda Yenilikçi Modeller” konulu çalıştay düzenlenmesi.

5.2 Proje Sürecinin belgeselinin yapılması ve DVD halinde 500 adet dağıtımının yapılması.

5.3 Basın açıklamaları yapılması.

5.4 Proje amaçlarına uygun web sitesi tasarımı ve güncelleme yapılması.

5.5 Yenilikçi rehabilitasyon modeli uygulama sonuçlarını içeren 1000 adet kitapçık basılması.

Gerekçe; Proje konumuz olan zihinsel engelli bireylere yönelik hizmetler, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ve Milli Eğitim Müdürlüğü sorumluluğunda resmi ve özel kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülmektedir.

Zihinsel engelli çocuklarımızın öncelikli sorunları toplum ile iletişim ve sevgi yoksunluğu temellidir.

Zihinsel engelli çocuğun bağımsız hareket yetilerini geliştirmesi, kendine olan özgüvenini geliştirmesi tamamen özel rehabilitasyon çalışmaları ile mümkündür. Gereken rehabilitasyon çalışmalarının yapılamaması durumunda bu gruplardaki bireylerin ömür boyu tüketici ve bağımlı olmaları kaçınılmazdır.

Son yıllarda engelli bireyler konusunda olumlu ve hızlı adımlar, evde bakım, özel bakım v.b yeni hizmet modelleri geliştirilmiş olsa da, engelli bireylerin şehirden ve binalardan çıkarılmasını sağlayacak rehabilitasyon modellerine ihtiyaç duyulmaktadır. Engelli bireyler ile resmi ya da özel iyileştirme merkezlerinde, özel eğitim kurumlarında çalışılmaktadır. Tüm bu rehabilitasyon modellerinin ortak özellikleri bina içinde ve şehir merkezlerinde olmasıdır.

YAŞAD'ın önerdiği “doğada ve doğal ortamlarda rehabilitasyon” modeli işte bu yapıları olumlu destekleyecek, hizmette verimi arttıracak yenilikçi, uygulanabilir bir model olarak önerilmektedir. Doğa ile buluşma, doğadaki canlılar ve hayvanlar ile sevgi bağı kurma, sevgi alışverişini sağlama temeline dayalı rehabilitasyon çalışmalarında engelli çocukların topluma kazandırılması yönündeki çalışmalarda daha çabuk sonuç alınabileceği düşünülmektedir.

Amaçlarımızdan da görüleceği gibi engelli çocukları binalardan, sanal rehabilitasyon araçlarından kurtarıp, doğal ortamlarda normal bireyler ile birlikte, doğadaki doğallık ile rehabilitasyon programı uygulamayı planladık. Aksi uygulamaların engellileri yalnızlaştırdığını, topluma yabancılaştırdığını yaşayarak bilen proje ekibi ile “birlikte”, “biz”, “doğa ile buluşma”, “doğal ortamlarda”, “paylaşma” kavramlarını öne çıkaran bir rehabilitasyon programı için yola çıktık ve başardığımıza inanıyoruz. Uyguladığımız modelin mevcut rehabilitasyon çalışmalarına katkı sunacağına inanıyoruz.

YAŞAD
Proje Ekibi ve Sosyal Servis

DOĞADA VE DOĞAL ORTAMLARDA REHABİLİTASYON MODELİ ANA FAALİYETLERİ

BİĞADIÇ KINALI KEKLİK
TESİSİNDE VE DOĞAL
ALANLARDAKİ FAALİYETLER
(Simav Çayı, Kazdağı Eteklerindeki Deniz ve Çadır Kampı)

Proje Ekibi ve Yerel Yöneticiler

Rehabilitasyon programı başlıyor

Rehabilitasyon programı başlıyor

Bigadiç kınalı keklık yetiştirme tesisinde canlıları tanıma faaliyetleri

Alaçam dağlarında piknik ve eğlence

Ceviz ağaçları altında faaliyet yorgunluğu

Canlılarla her yerde dost yaşıdık

Sahilde akşam, köpeğimiz ve Emre

Çadır kampı akşam yemeği iş bölümü

Çadır kampı akşam yemeği paylaşım

Çadır kampı malzeme dağılımı

Çadır kampında akşam yemeği

Çadır kampında Ebrar

Çadır kampında malzeme paylaşımı

Çadır kampında yemek dağıtımı

Çadır kampında öğlen yemeği

Çadırda akşam

Çadırda mangal

Değirmen boğazı keklik doğaya yerleştirme ekibi

Değirmen boğazı keklik doğaya yerleştirme ekibi

Değirmen boğazı keklik doğaya yerleştirme

Faaliyet sonrası sohbet

Deniz kampı faaliyetleri

Deniz kampı faaliyetleri

Deniz kampı faaliyetleri

Deniz kampı faaliyetleri

Denizde balık tutma eğitimi

Denizde balık tutma eğitimi

Kendimiz tutup, kendimiz pişirdik

Kendimiz tutup, kendimiz pişirdik

Doğada sohbet

Doğada yürüyüş

Dostluk

Gençlik çadır kampında

Hayvan maketleri ile eğitim

Kampta akşam

Kampta öğlen yemeği dayanışması

Kampta yağmurda dans

Keklik tesisinde kangalımız Efe'nin yuvasını işgal

Kangalımız Efe'nin yuvasının Emre tarafından işgali

Keklik bizim elimize doğdu

Keklik bizim elimize doğdu

Keklik civcivleri yumurtadan çıkarken gözlem

Keklik civcivlerinin bakımını üstlendik

Deniz kampındaki köpeğimiz

Keklik palazları volyere yerleştirme

Keklik palazları volyere salınırken

Keklikler volyerlere yerleştirilirken

Kekliklere yem dağıtımı

Kıvalı keklik palazlarını doğaya alıştırma volyerine taşıma

Yetiştirme yurdu gençleri çadır kampında

Sülün civcivlerine bakarken

Emre ve Ahmet yerli tavuk yumurtası toplarken

Körfezde kahve sefası

Körfezde kahve sefası

Körfezde gezi

Öğle yemeğinde iş bölümü

Simav ayında

Simav ayında balık tutma eğitimi

Simav ayında balık tutmak

Simav ayında faaliyetler

Simav ayında öğle yemeği

Simav ayında öğle yemeği

Sülün yumurtalarını toplayıp kuluçka makinesine koyduk

Yüzme eğitimi

ENGELLİLERİN REHABİLİTASYONUNDA DRAMA EĞİTİMİ FAALİYETLERİ

ÖZGEÇMİŞ

Öğr. Gör. Azat KAYA

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni bitirdi. Kültür Bakanlığı'nda araştırmacı olarak çalıştı. 1995 yılında, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı'na Öğretim Görevlisi olarak atandı.

Çeşitli dergi ve gazetelerde yazıları yayınlandı. Ulusal ve Uluslararası kongre ve sempozyumlarda bildiri sundu.

Yaklaşık 15 yıldır "Eğitimde Drama" konusunda çalışmalar yapmaktadır. Çeşitli drama semineri ve "Atölye" çalışmalarına katıldı, bildiriler sundu, drama atölyeler yönetti.

Oluşum Drama Enstitüsü Balıkesir temsilcisi olan Öğr. Gör. Azat KAYA halen Necatibey Eğitim Fakültesi'nde drama dersleri vermekte, çeşitli Atölye (Workshop) çalışmalarına katılmakta ve Atölye (Workshop) yöneticiliği yapmakta, seminerler vermekte, bildiriler sunmaktadır.

DRAMA ETKİNLİKLERİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME

Bigadiç İlçesi Cevizlik Mevkiinde Drama Eğitimi

Değişen, gelişen dünyada, bilimsel ve teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek için ezbere dayalı, bireyi pasif kılan eğitim anlayışının terk edilmesi, onun yerine çağdaş anlayışın tercih edilmesi gerekir. Katılan ve üreten etkin birey ancak çağdaş eğitim anlayışıyla yetiştirilebilir. Bunun tek değil ama etkili bir yolunun drama olduğunu bilmemiz gerekir. Drama yoluyla bireydeki yaratıcılığı ortaya çıkarmak ve geliştirmek önem kazanmaktadır.

Drama bireyin kişilik gelişimine katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda toplumun bir üyesi olarak üstlendiği rolün gereğini yerine getirmek için edindiği bilgiyi kalıcı hale getirmesini, daha iyi ve etkili bir biçimde benimsenmesini sağlamaktadır. Bir bilginin, durumun, yaşantının sorup sorgulamasına olanak tanımadan aktarılması yerine, bir durum yaratarak, çocuğun aktif bir biçimde çözüm yolları üretmesine ve bir yaşantı içerisinde deneyerek sonuca ulaşmaya çalışmasına olanak sağlanması, dramanın önemli amaçlarındandır.

Çağdaş dünyada uzun yıllardır ve gerektiği gibi kullanılan drama, ülkemiz-

de de eğitimde kullanılmaya başlanmıştır. 1980'li yıllardan bu yana yapılan çalışmalar sonuç vermeye başlamış, önce öğretmen yetiştiren fakültelerin programlarına drama dersleri konmuş, daha sonra da 2005-06 eğitim öğretim yılında ilköğretim okullarının programlarına, hem seçmeli bir ders hem de bir öğretim yöntemi olarak önerilmiştir.

Yıllardır uygulana gelen öğretmen merkezli, pasifleştirici, dayatmacı, ezberci, aktarmaya dayalı eğitim sistemi yerine, öğrencinin merkezde olduğu, katıldığı, kendini ifade ettiği, üretime yönelik bir anlayış geliştiren çağdaş eğitim sisteminin uygulanması zorunludur.

Bilindiği gibi çocuğun gelişimini sağlayabilmek için onu olduğu gibi kabul etmek gerekir. Oysa bunu tam tersini yapmak, baskılamak, kendisini ifade etmesinin önüne set çekmek, çocuğun sağlıklı gelişiminin önünde ciddi bir engeldir.

Drama:

- Bireydeki yaratıcılığı geliştirir
- Güven duygusunu geliştirir.
- İletişim becerilerine olumlu katkı yapar.
- Öncelikle bireyin kendini tanımasını sağlar.
- Bireyin empati kurmasına katkıda bulunur.
- Soran, sorgulayan, neden-sonuç ilişkisi kuran bireylerin yetişmesine katkıda bulunur.
- Bireyi bağımsız kişilik geliştirmeye, hoşgörülü olmaya, demokratik davranmaya yöneltilir.
- Katılan, üreten ve paylaşan bireyler yetiştirmeye
- Duyguların farkına varılmasını ve ifade edilmesini sağlar
- Sosyal duyarlılık yaratır
- Bireyin kendisini grup karşısında rahat ifade etmesine katkıda bulunur.
- İşbirliği yapma becerisinin gelişmesini sağlar.
- Öğrenilenlerin kalıcı olmasını sağlar.
- Olaylara farklı açılardan bakabilme becerisinin gelişmesini sağlar.
- Hayal gücünü geliştirir ve zenginleştirir.

Drama, normal bireylerde olduğu kadar engelli bireylerde de kullanıldığında sağlıklı sonuçlar alınır. Drama uygulamalarında mutlaka bir amaç olmalıdır. Zihinsel engelliler için yapılan etkinliklerde bu amaç daha da önem kazanmaktadır. Bu nedenle yapılan etkinlikler daha çok engelli bireyin yaşantısını, diğer bireylere bağımlı olmadan sürdürebilmesini sağlamaya yönelik olmalıdır. Bu nedenle konular günlük yaşantıdan seçilmelidir.

Zihinsel engelli bireyinin eğitimindeki temel amaç, yaşamına başkasına bağımlı olmadan sürdürebilmesi için bireye gerekli becerileri kazandırmaktır. Bunun için de gereksinimlerini karşılayacak bir eğitim ortamına gereksinim duyulmaktadır. Bu gereksinimi karşılayacak en etkili yöntemlerden biri de dramadır. Engelliye, katılımcı merkezli olan drama aracılığıyla somut etkinlikler yaptırılır ve gerçek hayatla bütünleşebilmenin yolu açılır.

Drama zihinsel engelli çocuğun öğrenme ve kendini ifade etme becerisinin gelişiminde çok önemlidir. Drama birçok eğitim yöntemine göre daha somuttur. Bu açıdan bakıldığında zihinsel engelli çocukların öğrenebilmesi için somut uyarıcılar, bilgiler verir.

Dramada çok sayıda tekrar yapılması, zihinsel engelli çocuk için önemlidir. Bu tekrarlar sırasında nesneye dokunmasına, kullanmasına, temas etmesine olanak tanınmalıdır. Yönergeler açık, kesin ve net olmalıdır. Dolaylı ve karmaşık düşünceler verilmesi, çocuk için yararlı olmayacaktır.

Zihinse engelli çocukların kendine güven duyması ve içine girdiği grup tarafından kabul görmesi önemlidir. Bunu fark edebilmesi için de çok sayıda tekrar yapmak gerekir. Çünkü zihinsel engelli çocukların, normal çocuklara göre düşünce ve hayal güçleri daha yavaştır. Bunun için de etkinlik daha ağır bir hızda yapılmalıdır.

Bir grup çalışması olan drama etkinliklerinde zihinsel engelli çocuklar birbirleriyle daha kolay iletişim ve etkileşim kurma olanağına sahiptirler. Bir gruba ait olma, kabul görme zihinsel engellilerin de beklentisidir. Bu beklenti drama etkinliklerinde karşılık bulur.

Sonuç değil, süreç odaklı olan dramada çocukların süreci yaşamaları hedeflenir. Bu nedenle zihinsel engelli çocukların başarısızlık kaygısı yaşamaları söz konusu değildir. Bundan dolayı çocuklar, daha rahat ve özgürce sürece katılarak kendilerini ifade etme olanağına sahiptirler. Böylece yaşantılarını, duygularını ortaya koyarak aktif bir katılım gösterebilirler.

Zihinsel engelli çocukların dikkat süresi de uzun değildir. Bu nedenle kesintisiz çalışma yapılmamalıdır. Çocukların dikkati dağıldığı fark edildiğinde, uygun bir biçimde çalışmaya ara verilmelidir.

Normal gelişim gösteren çocuklarla yapılan etkinlikler, basitleştirilerek, somutlaştırılarak, bazen birkaç kez tekrarlanarak, zihinsel engelli çocuklara da uygulanabilir. Normal gelişim gösteren çocuklara göre onların daha fazla yardıma ve desteklenmeye gereksinimleri vardır. Çalışma sırasında çabalarının kabul edildiğini gören zihinsel engelli çocuk istekli bir şekilde öğrenmeye çalışacaktır.

Sadece drama etkinliğine katılmak, eğitimin amacına ulaşmasını tek başına sağlamaz. Etkinliğin sonunda drama sürecini yaşayan çocuklara, bilgi ve beceri düzeylerine uygun soruların sorulması, etkinliğin amaçlar doğrultusunda gelişmesine katkıda bulunur.

Zihinsel engelli çocukların söylenenleri kavraması, etkinliği yapması zordur. Bu nedenle bir ekip halinde çalışılmalı, çocukların yönergeleri anlamaları ve istenenleri yapmaları için yakından ilgilenilmelidir. Etkinlik sırasında, grubun özelliklerine ve grubun etkinliklere katılma durumuna göre, planda eklemeler ve çıkarmalar yapılabilir.

Bu proje çerçevesinde yaptığımız drama çalışmalarındaki amacımız şöyleydi:

- Bir grubun üyesi olmak, ona katkıda bulunmak ve bu katkının kabul görmesini istemek,

- Nesne, olay ya da sözcükleri hatırlayabilmek, sözel yönergelere uygun hareket etmek,

- Doğal ortamda kullanılan araç gereçlerin nasıl kullanıldıklarının farkına varmak, araçların kullanım amaçlarına uygun olarak tepki verme yolu ile işlevlerini ayırt etmek,

- Çocuğun bağımsız ya da yarı bağımlı olarak kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmesini sağlamak,

- Günlük yaşamda kullanılan bazı nesnelerin işlevini bilme/kavrama/pekiştirmesini sağlamak,

- Nesnelerin amacına uygun kullanma becerisini geliştirmek.

Yaptığımız drama çalışmaları sonunda, etkinliklere katılan zihinsel engelli çocuklarda şunlar gözlenmiştir:

- Önce isteksizlik göstermiş, ancak çalışma ilerledikçe grup dinamiğine uyma konusunda yüreklendikleri ve katılım konusunda çaba harcadıkları gözlenmiştir.

- Genelde dikkatlerini uzun süre canlı tutma konusunda zaman zaman sıkıntı yaşanmış ancak uygun davranış biçimiyle tekrar dikkatlerinin toplanması sağlanmıştır.

- Sorulan sorulara cevap verme konusunda istekli olmuşlardır.

- Grup etkileşimine girme konusunda istekli görünmüşlerdir.

- Birbirlerini önceden tanıyanların daha çok paylaşımda bulunduğu gözlenmiştir.

- Grup etkinliğinde pasif kalan çocukların yapılan hareketlere katılmasa bile, bir süre sonra başkasına sorulan sorular hakkında görüş bildirdikleri görülmüştür.

- Durumu biraz daha ağır olan ya da çeşitli nedenlerle sosyal yaşantıları kısıtlanmış olan engellilerin, verilen iletilere geri bildirim vermesi daha yavaş olmuş, bazen birkaç tekrardan sonra geri bildirim alınabilmektedir.

- Etkinliklerde onay sözleri, davranışları gördükçe daha istekli olmuş ve kendilerini grubun bir üyesi olarak gördükleri gözlenmiştir.

- Drama etkinliğinde kendisine düşen görevi yerine getiren çocuğun, grubun bir parçası olma konusunda bir tatmine ulaştığı gözlenmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde dramanın zihinsel engelli çocukların gelişimine, yaşam kalitesinin artırılmasına katkıda bulunabileceğini söyleyebiliriz; ancak unutulmamalıdır ki ne oranda katkıda bulunduğunu rakamsal olarak verebilmek için 8-10 haftalık uygun bir uygulama sıklığı gerekmektedir. Bu sürede yapılacak olan ön ve son değerlendirmeler sonrasında rakamsal olarak etki oranı verilebilir.

Simav ayında ögle yemeği

Drama eğitiminde

Drama eğitiminde

Drama eğitiminde

PROJE EKİBİ MESLEK ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ

Doğada Rehabilitasyon programı kapsamında gerçekleşen proje ile engellilerin doğal ortamlarda hayvan türlerini besleme, sevmeye, tarımsal faaliyetler ve günlük aktivitelerle engelli bireylerin bağımsız yaşam becerileriyle özgüven kazanmaları hedeflenmekle birlikte ailelerde de farkındalık yaratılması amaçlanmıştır.

Bu çalışmalar sırasında bireyin kendi engelini yanında ailenin de engelli bireyin yapabileceklerine sınır koymasının engelli birey adına ikinci bir engel çıkardığı gözlenmiştir. Bu proje ile engelli bireyle birlikte ailelerle de engelli bireye yaklaşımları konusunda bilinçlendirilme toplantıları yapılarak farkındalıklarının artırılması sağlanmıştır.

Proje alanımız olan 1. Etap Bigadiç Kınalı Keklik Tesisindeki keklik, sülün, ördek, köpek, koyun vb. hayvan çeşitliliğinin fazla olması, 2. Etap çadır kampının dört günlük yatılı olması ve tamamen doğayla iç içe engelli bireylerin doğrudan doğa ve hayvanlarla sevgi alışverişi içinde olması, engelli bireydeki tutum ve davranış değişikliklerinin kısa sürede için beklenin üzerinde olduğu gözlenmiştir.

Projemiz uygulama alanları olan keklik tesisi ve deniz çadır kampında engelli bireylerle yapılan gözlem ve görüşmelerle becerileri orantısında görev

paylaşımı yapılmıştır. Engelli bireylerin bazılarında öncelikle güvensizlik ve korku gözlenmiş, öyle ki kendi ayakkabılarını bağlayamayan, köpekten korkup uzak duran, ailesinden uzakta vakit geçiremeyen, evi dışında bir yerde yemek yemeyen engelli bireyler olduğu görülmüştür. Süreç içinde engellilerin bu davranışlarını aştıkları ayakkabı bağını bağlayamayan engelliğinin gönüllü olarak hamur açmaya yardım ettiği, hayvanları isteyerek severek besledikleri, etkinlikler sonunda eve dönmek istemedikleri ve eğitim süresinin uzatılması talebinde bulundukları bunun mümkün olmadığı anlatıldığında başka projelerde yer almak istediklerini söyledikleri görülmüştür.

Projenin en önemli ayağı deniz kampı bölümünde olmuştur. Birçok ihtiyaçları ebeveynleri tarafından karşılanan engelli bireylerin dört günlük kamp sürecinde gözetim altında ihtiyaçlarını kendilerinin sağladığı, yatılı kamp sürecinde engelli bireylerin ailelerinden bağımsız kendilerine daha bir güven duydukları, günlük yaşam becerilerini geliştirdikleri, gruba ve sosyal ortama dahil olarak uyum sağladıkları, psiko-sosyal olarak daha mutlu ve özgüven kazandıkları görülmüştür.

Bu proje ile uygulayarak gözlemleyip ve deneyimlediğimiz “Doğada Rehabilitasyon Modelinin” engellilerin rehabilitasyonu alanında çalışma yürüten resmi ve özel kurumların müfredatlarına dahil edilmesinin engelli birey ile engelli ailesinin bireysel ve toplumsal uyumuna olumlu katkısının olacağını düşünmekteyiz.

Eylem ÖZDEMİR
Öğretmen

Nahide TAMAN
Psikolog

“Her çocuk için oluşturulan kişisel dosyada bulunan davranış gözlem formu örnek. Her kişisel dosyada örnek form ve rehabilitasyon programında çocuğun psiko-sosyal gelişimini gösterir mesleki süreç raporu bulunmaktadır”

DAVRANIŞ GÖZLEM FORMU(1.program)

AD-SOYAD		T.C KİMLİK NO		DOĞUM TARİHİ	
DİKKATSİZLİK		Değerlendirme			
S.No		Hiç (0)	Ara Sıra (1)	Sık (2)	
01	Dikkatsizliği yüzünden hatalar yapar.				
02	Dikkatini sürdürmede zorluk çeker.				
03	Aklı başka yerde gibidir.				
04	Başladığı işi bitiremez.				
05	Dağınık ve düzensizdir.				
06	Uzun dikkat isteyen işleri sevmez				
07	Sık eşya kaybeder.				
08	Dikkati kolayca dağılır.				
09	Günlük etkinliklerde unutkanır.				
AŞIRI HAREKETLİLİK		Değerlendirme			
S.No		Hiç (0)	Ara Sıra (1)	Sık (2)	
10	Sürekli kıpır kıpırdır				
11	Yerinde oturamaz, sürekli ayaktaadır.				
12	Tehlikeli hareketler yapar				
13	Sakince oynayamaz.				
14	Aşırı hareketliliği yüzünden çevresi tarafından dışlanır.				
DÜRTÜSELLİK		Değerlendirme			
S.No		Hiç (0)	Ara Sıra (1)	Sık (2)	
15	Çok konuşur.				
16	Sorulan soru tamamlanmadan cevap verilir.				
17	Sırasını beklemekte güçlük çeker.				
18	Söz keser, her şeye karışır.				
19	Kontrolünü kolay kaybeder.				
20	Erişkinlerle tartışır.				
21	Kurallara ve isteklere karşı çıkar.				
22	Başkalarını isteyerek rahatsız eder.				
23	Kolayca başkalarını suçlar.				

24	Alıngandır, kolayca kızar.			
25	Kızgındır, çabuk küser.			
26	Açıktan hırsızlık yapar.			
SALDIRGANLIK		Değerlendirme		
S.No		Hiç (0)	Ara Sıra (1)	Sık (2)
27	Kabadayılık eder.			
28	Kavga , dövüş başlatır.			
29	Başkalarına taş, sopa vb. ile vurucu kırıcıdır.			
30	İnsanlara fiziksel olarak acımasız davranır.			
31	Hayvanlara fiziksel olarak acımasız davranır.			
32	Kincidir, intikam almak ister.			
ÇEVRE İLE İLETİŞİMİ		Değerlendirme		
S.No		Hiç (0)	Ara Sıra (1)	Sık (2)
33	İçedönük çevresiyle iletişim kurmaz			
34	Dışadönük grupla iletişim kurar			
35	Tarımsal faaliyetlere katılır			
36	Köylülerle rahat iletişim kurar,sorular sorar			
37	Grup liderini dinler, verilen yönergeleri uygulamaya çalışır.			
38	Tarlada görevler yapmaktan mutludur			
39	Faaliyetler sırasında kendisini gruba dahil hisseder, güven duyar			
40	Grup üyeleriyle iyi geçinir,			
HAYVANLAR İLE İLETİŞİMİ		Değerlendirme		
S No		Hiç (0)	Ara Sıra (1)	Sık (2)
41	Hayvanlardan korkar			
42	Hayvanlara korkusuzca yaklaşır			
43	Hayvanların bakımını üstlenmek ister			
44	Hayvanlarla birlikte olmaktan mutludur			
45	Hayvanlarla olan anılarını çevresine anlatır			

ENGELLİ ÇOCUKLARIN REHABİLİTASYONUNDA YENİLİKÇİ MODELLER ÇALIŞTAYI

Engelli Çocukların Rehabilitasyonunda yenilikçi modeller konulu çalıştayımıza katılımınız bizleri onurlandıracaktır.

Hakkı Kurtuluş DEMİR
YAŞAD Başkanı

Program:

1. Gün 09/10/2013 Cumartesi

10:30 - 11:00 Açılış Konuşması ve Proje Tanıtımı

11:00 - 12:00 Protokol Konuşmaları

12:00 - 13:30 Öğle Yemeği

13:30 - 15:00 1. Oturum

15:00 - 15:30 Ara

15:30 - 17:00 2. Oturum ve Sunumlar

17:00 - 18:00 Serbest Zaman

18:00 - -- -- Akşam Yemeği ve Serbest Zaman

(Saat 21:00 den itibaren termal havuzdan yararlanılabilir.) Konaklama.

2. Gün 10/10/2013 Pazar

09:00 - 12:00 Kahvaltı ve Ayrılış.

Not : Katılım durumunuzu 07/11/2013 tarihine kadar 0532 510 8186 nolu telefona bildirmenizi rica ederiz.

ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN REHABİLİTASYONUNDA YENİLİKÇİ MODELLER ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU

Projemizin başarılı uygulamalı sürecinin sonunda zihinsel engelli çocuklar alanında emek veren, proje yürüten, proje fikri olan tüm taraflardan 40 kişi çalıştaya davet edilmiştir. Mazeret bildiren 3 kişi dışındaki 37 kişi ile çalıştayımız 09.KASIM.2013 tarihinde Bigadiç Hera Termal Tesislerinde toplanmıştır.

Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları, Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüğü, Özel Eğitim Kurumu Sahipleri gibi zihinsel engellilerin eğitimi ve rehabilitasyonu alanında bulunan tüm taraflar buluşurulmuştur. Bu buluşmanın ilk kez gerçekleştiği gerçeği katılımcılar tarafında çalıştay sürecinde belirtilmiştir.

Zihinsel engellilerin rehabilitasyonu konusunda Balıkesir İl’inde ilk kez yapılan bu toplantı sonuçları projemiz hedeflerine uygun olarak gerçekleşmiştir. YAŞAD ve proje ekibimizin önemli görüşlerinden olan;

“güçlü bir projenin sürdürülebilirliği ancak ve ancak proje içinden çıkan yeni projeler ile olur” düşüncesi çalıştayda öne çıkarılmış ve çalıştay çıktısı olarak 2 proje hazırlığına başlanmıştır.

Çalıştayın başarısı amacıyla katılımcılar alanlarına ve isteklerine göre önce 3 masaya ayrılmıştır. 1-Proje Masası, 2-Uygulama ve Mevzuat Masası, 3-Drama eğitimi masaları gün boyunca en üst düzeyde fikir fırtınası yaratarak aşağıdaki sonuç ve önerileri elde etmiştir.

ÇALIŞTAY GRUP ÇALIŞMASI ÇIKTILARI

1.GRUP: PROJE MASASI

Proje 1

Proje Başlığı: Engellilerin Rehabilitasyonunda Yaşama Yerleşme Modeli

Projenin Genel Hedefi: Kaynaştırma eğitimi yenilikçi modellerle desteklenmesi.

Özel Hedefler 1: 6-14 yaş grubundaki örgün eğitimdeki çocukların “yaşama yerleşme modelinin” uygulanması.

Özel Hedefler 2:

- 1- Eğitim modelinin pilot olarak uygulanması
- 2- Pilot çalışma alanındaki eğitici ve yöneticilere, destek personele, eğitim programı uygulanması
- 3- Modelin uygulandığı çocukların ailelere eğitim verilmesi
- 4- Okul içi ve okul dışı orta eğitim ortamının iyileştirilmesi
- 5- Proje koordinasyon, tanıtım ve savunuculuk çalışmalarının yapılması

***Not:** Yaşama Yerleşme Modeli isimi Necatibey Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi Sayın İsmail ZENCİRCİ’nin geliştirdiği bir fikirdir.

Proje 2

LDVYenilik Transferi

Proje Başlığı: Engellilerin Doğada Rehabilitasyonu

Projenin Genel Hedefi: Zihinsel engellilerin doğada ve doğal ortamlarda rehabilitasyonu modelinin transfer edilmesi

Özel Hedefler:

- 1- Zihinsel engellilere yönelik (çocuklar ve gençler) katkı verecek yenilikçi modelimizin Türkiye 'de ve Avrupa'da ortak ağının oluşturulması
- 2- Proje ortakları ile zihinsel engelli çocukların doğada ve doğal ortamlarda uygulanacak modelin iş paketinin hazırlanması
- 3- Zihinsel engellilerin rehabilitasyon alanında yenilikçi yaklaşım, rehabilitasyon modelinin kamuoyunda tartışılması, yasa ve yönetmeliklerde kabul görmesine yönelik farkındalık ve savunuculuk faaliyetlerinin oluşturulması
- 4- Zihinsel engellilere yönelik uygulamaların farklı kültürlerde uygulanabilirliğinin gözlenmesi

2.GRUP: UYGULAMA VE MEVZUAT MASASI

Güçlü Yönleri:

- 1- Eğitim yaşında olan çocukların eğitim olanaklarından faydalanması
- 2- Engellilerin Bakım ve Rehabilitasyon hizmetlerinin artmasıyla engellilerin farkındalığının ortaya çıkması
- 3- Engelli maaşı ve bakım ücretinin ödenmesinin aileye ekonomik katkısı
- 4- Sosyal projelerde engellilere pozitif ayrımcılık yapılması

Zayıf Yönleri:

- 1- Fiziksel ve mimari düzenlemelerin yetersizliği
- 2- Engelli maaşı ve evde bakım ücretinin özlük hakkına dönüştürülmesi
- 3- Farklı engel türlerinde, yaşlı engellilerin kurumlarda bireysel özelliklerine göre barındırılacak birimlerin oluşturulması
- 4- Özel Engelli ve Yaşlı Bakımevlerindeki sosyal rehabilitasyonun güçlendirilmesi, aktivitelerin belli bir programlar dahilinde aylık planlanması,
- 5- Özel kuruluşlara teşvik edici programlar uygulanması (vergi muafiyeti, arsa tahsis vb.)
- 6- Engellilik konusunda sistemli ve koordineli eğitim çalışması düzenlenmesi
- 7- Engellilerin yeterli düzeyde istihdam edilmemesi, yasal zorunluluk olmasına rağmen bunun uygulanmaması
- 8- Engellilere yönelik süreklilik arz eden mesleki kursların düzenlenmesi
- 9- Engelli ve Yaşlı Bakımına yönelik üniversitelerde bölüm açılması, nitelikli personel yetiştirilmesi
- 10- Özel sektörde işe yerleşen engellinin sigorta priminin devlet tarafından karşılanması.

3.GRUP: DRAMA MASASI

DRAMA EĞİTİMİNİN ENGELLİLERDE UYGULANABİLİRLİĞİ

Avantajları:

- 1- Tüm gelişim (dil, sosyal, motor, özbakım) alanlarında beceri kazanma-sında drama kullanılmaktadır.
- 2- Günlük yaşam becerilerin kazandırılmasında drama eğitiminin olumlu katkısı bulunmaktadır
- 3- Gruba ait olma, kabul görme, oyun oynama, paylaşma becerilerinde dra-manın olumlu etkisi büyüktür.
- 4- Eğlenceli olduğu için katılım kolaydır.
- 5- Drama yapabilmek için gruba ihtiyaç olduğundan sosyalleşmeyi arttırı-caktır.
- 6- Yaratıcılığı, özgüveni, kendini ifade etme becerilerini geliştirir.
- 7- Katılımcı merkezli drama yoluyla somut etkinlikler yaptırılır ve bireyin gerçek hayatla bütünleşmesinin kapısı açılır.
- 8- Drama eğitimleri ekonomiktir, herhangi bir materyal kullanılmadan da uygulama yapılabilir.

Dezavantajları:

- 1- Drama eğitimi uzman kişiler tarafında verilmediğinde olumsuz sonuçlar doğurabilir.
- 2- Drama uygulamalarında tüm engel gruplarında aynı olumlu sonuçlar alınmayabilir.
- 3- Ağır Mental Retardasyona sahip / karma engele sahip bireylerde drama eğitimi uygulanamayabilir.
- 4- Drama eğitimi verilmeden önce özellikle zihinsel engelli bireylerde ön koşul becerilerinin kazandırılması gerekmektedir.
- 5- Genel drama çalışmalarında tercih edilen özgür davranma, engelli çalış-malarında zorluk yaratabilir.

ÖNERİLER:

1. Drama eğitimi engel türlerine göre (zihinsel, bedensel, görme, işitme, yaygın gelişimsel bozukluk v.b.) özel olarak belirlenmelidir.
2. Engelli bireylere drama eğitimi verilirken eğitmen sayısı fazla, katılımcı sayısının az olması gerekmektedir.
3. Drama eğitimi tüm engel gruplarında kullanılmalıdır.
4. Mutlaka sanatsal ve eğitsel bir hedef olmalıdır.
5. Drama velilerin eğitiminde kullanılabilir.
6. Engelsiz bireylerin engelli bireylerin durumunun farkında olması, birlikte uyum içinde yaşamaları ve empati kurabilmeleri için drama çalışmaları kulla-nılabilir.

Grup - A

Proje

Kazım

Asiye

İsmail

Saadet

Musa

Sadi Hoca

Hakkı

Bizir

Mostafa

Aybike

Nyse

Zekiye

Birgünün engelleri dengeyi

Grup - B

Uygulama
ve
mevcut

Tufan

Romazan

Günür

Argun

Ali Nysu

Grup - C

Drama

Epikemi

Azat

Tacettin

Hacer

Nahide

Hilal

Yavuz

Zekiye

0

BASINDA PROJEMİZ

KEKLİKLER, SÜLÜNLER, KANGALLAR DESTEĞİ İLE ENGELLİ REHABİLİTASYONU

[illegible]

avdoga 14

06.08.2013 11:14

ZİHİNSEL ENGELLİLERE DOĞA TERAPİSİ

Bigadic ilçesinde 2009 yılında, 'Sürdürülebilir yaban yaşamı ve doğayla koruma projesi' kapsamında, Yaşam Alanların Koruma ve Yaşatma Derneği (YAŞAD) tarafından kurulan Bigadic Kınalı Kekik Yetiştirme Tesisi, 'Sağdırların eğitim ve rehabilitasyon modeli' projesiyle zihinsel engelli çocuklara rehabilitasyon için kucak açtı.

Engellilere doğa terapisi

13 AGUSTOS 2013 SALI 7

Zihinsel engellilere keklik ve doğa terapisi

İkinci etapta, çocuklar Edremit Körfezi'nde kamp yaparak doğa ile başbaşa kalacak. Program süresince zihinsel engelli çocukların başında, 1 sosyal hizmet uzmanı, 1 öğretmen ve 1 psikolog bulunacak.

YARDIM OLMADAN YEMEK YEMEYEN

ÇOCUKLAR BALIK TUTTU
BULAŞIK YIKADI

Programın birinci gününde, ailelerinin uzak zamanın burulduğu yapayın, anne ve babasının yanına gitmek isteyen çocukları, ikinci gün balık yetiştirme tesislerinde bulunan köpeklerde oynadı. Kökülleri, süzünleri, koyun ve tavuklara yem verdi. Yumurtadan yeni çıkan kükük yumurtalarını sevdi. Sımsık Çay kenarında piknik yapıp, oylayla balık tuttu, serin sufada kulaç attı. Yemek dağıtımına yardımcı oldu. Rehabilitasyonu katılan 4 ayrı grupdaki çocuklarda büyük sevinme sağlandı. gözlemlendi.

Proje Koordinatörü Sosyal Hizmet Uzmanı Hakkı Kırtulu Demir, bektârlilerin üzerinde bir baparı sağladıklarını belirtti. Demir, "İçine kapaklık köşüğü gibi zahtırlılemeyerek dercede ağırlı olanlar da var. Kendilerini değık bir ortamda buldular. İki gün birle beverlyenleri zâdârlıkları evre gılmek istediklerini söyleyen çocuklar, etresi gün, bidden once İslâmı girdi. Köpekleri sevip oynamaya başladı. Online kormadıkça yemek yemeyen çocuklar, yemek yapınca görevlerini yarıncı olmaya başladı. Mangada yemek kôfse tavuk yapıp, Biz böyle bir aşama kaydedeceğimiz tahmin etmiştik. Hayvanlar ve doğa, çocukların eğitilme boyuğı katkı

ZİHNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN

[illegible]

ARKADAŞI LARI DAANİİ DE ŞAŞIRDI
Öğretmen Eylem Özdemir, angeli bir breyin anne ve babasından ayrılmışın onlar için, "Korkunç bir şey" olduğunu belirtirken, "Bu çocuklar gülmüştü yapıyadın için hem bağduzmuş deşilim, hem de ayrılık çok zor. İki gün yemek yemeyen 3 çocuğumuz vardı. Anneleri bıldıgı için çatalına baskıvı, göñret koymış. Fakat bu çocukları öğrenme iunıi günün bızıme birlikte yemek yediler. Aynı okula giden arkadaşları bile şaşdı. Annelere inandırmadı. Aynı öñemli olan Edirne, Kırseñdeñk kamp. İki aydınca okuyan 12-13 yaşlarında çocuklar ki kız, kız ve kız çocukları. Bu çocukları deşitilme anneye ve bızı peylere bağduşılınlar var. Bağduşık şaşıp gelip okuyan gıyduñların, bızın eteğii ki kız ailelerinden aynı kalsaklar. Bu kız zoruñu da aşapduzma inayurum" dedi.

Kısalık Keklikler Engelleri Aştı

Balıkların de yörütülen 'Sağlıklı İnsanlar ve Rehabilitasyon Modeli Projesi' kapsamında 33 zihinsel engelli ve 66 fiziksel engelli öğrenciye 66 Kinali kebabı teslim edildi.

Tarım Bakanlığı Kuluşana İlçe Müdürlüğü tarafından düzenlenen etkinlikte, öğrenciler için hazırlanan Kinali kebabı, zihinsel engelli öğrencilere ve fiziksel engelli öğrencilere teslim edildi. Etkinlikte, öğrencilerle birlikte Kinali kebabının hazırlanış süreci de anlatıldı. Etkinlikte, öğrencilerle birlikte Kinali kebabının hazırlanış süreci de anlatıldı. Etkinlikte, öğrencilerle birlikte Kinali kebabının hazırlanış süreci de anlatıldı.

[ANA SAYFA](#) [E-GAZETE](#) [VIDEO GALERİ](#) [FOTO GALERİ](#) [YAZARLAR](#)

GÜNCEL **MERKEZ HABER** **BÖLGE HABER** **ÖZEL HABER** **EKSPOR** **KADINCA** **MANŞE**

Yayınlanma: 8 Kasım 2013; 22:45
Kategoriler: Manşet, Merkez
Henüz yorum yapılmadı.
Okunma: 91 kez

KINALI KEKLİKLER ENGELLERİ ASTI

Balıkesir'de yürütülen "Sağdıçların Eğitim ve Rehabilitasyon Modeli Projesi" kapsamında 33 zihinsel engelli çocuk tarafından doğaya 66 Kınalı keklik salındı.

Güney Marmara Kalkınma Ajansı'na desteklenen projeyi yürüten Yaşam Alanlarını Koruma ve Yaşatma Derneğinin başkanı Hakkı Kurtuluş Demir, Değirmenboğazı Mesire Alanı'ndaki törende, 8 yıldır Kınalı keklik

Yeni Haber 46. YIL
BAKIRKÖY / KENT / YAŞAM
SAYI: 15738 Kurumca: Etem BALBEK www.yenihaber.com.tr Etiler: 30 Kıs. 21 MAYIS 2013 SALI

Ajans'dan hibe yağdı

Bakırköy'de zihinsel engelli çocukların rehabilitasyonu için hayata geçirilen "Sağdıkların Eğitim ve Rehabilitasyonu Modeli Projesi" kapsamında Değirmenboğaziçi meristie alanına 66 kınalı keklik salındı. Kınalı keklikler Değirmenboğaziçi'nde kenelleri yiyerek vatandaşların daha rahat piknik yapmasını sağlayacak.

Bakırköy'de zihinsel engelli çocukların rehabilitasyonu için hayata geçirilen "Sağdıkların Eğitim ve Rehabilitasyonu Modeli Projesi" kapsamında Değirmenboğaziçi meristie alanına 66 kınalı keklik salındı. Kınalı keklikler Değirmenboğaziçi'nde kenelleri yiyerek vatandaşların daha rahat piknik yapmasını sağlayacak.

MARMARA 10 BÖLGE HABER

Kenesavarlar görev başında

Bakırköy'de zihinsel engelli çocukların rehabilitasyonu için hayata geçirilen "Sağdıkların Eğitim ve Rehabilitasyonu Modeli Projesi" kapsamında Değirmenboğaziçi meristie alanına 66 kınalı keklik salındı. Kınalı keklikler Değirmenboğaziçi'nde kenelleri yiyerek vatandaşların daha rahat piknik yapmasını sağlayacak.

Vali Yardımcısı Ahmet Yılmaz, Orman Bölge Müdürü Hüseyin Yılmaz, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürü Bayram Ali Alanlı, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürü Ömer Yılmaz'ın da katıldığı bu etkinlikte hem zihinsel engelli 33 çocuk doğaya buluştu, hem popülasyonu azaltan kınalı kekliklerin göçmelerini için adım atıldı, hem de kenellerle doğal savaş başlatıldı. Proje ile ilgili bilgi veren Yaşam Alanlarını Koruma ve Yaşamata Derneği (YASAD) Başkanı Hakkı Kurtuluş Demir, "Büter demek olursak 2005'ten bu yana bölgede kınalı keklik yetiştiriyoruz. Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMA) ile birlikte gerçekleştirdiğimiz sağdıkların eğitim ve rehabilitasyonu projesi ile zihinsel engelli çocuklarımızın doğada ve doğal ortamlarda bulunmasını sağlayarak, onların rehabilitasyonlarına katkıda bulunuyoruz. Zihinsel engelli çocuklarımız daha önce Bigadiç'te ki kınalı keklik yetiştirme tesislerinde konuk etdik. Çocuklar kekliklerin yanında, süzürler, kınalı kekliklerle, kuşlarla biraraya geldi. Mutlu günler geçirdi. Bu programın çocuklar için çok yararlı olduğunu gördük. Ardından bir kamp programı hazırladık. Zihinsel engelli çocuklar, Bigadiç Kınalı Keklik Tesisinde, hayvanlara bakarak bu kekliklerin de yetiştirilmesine katkıda bulundu. 33 çocuğumuz 66 kınalı doğaya saldı," dedi.

KEKLIKLER KENELİLE SAVASACAKLAR
Bakırköy Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürü Bayram Ali Alanlı, "Toprak Bayramı'nda Değirmenboğaziçi'nde Vali Ahmet Turhan'ın da katıldığı bir yürüyüş gerçekleştirdik. O sırada Savaşçılar Keneli kene salması sonucu bir vatandaşımız vefat etmişti. Yürüyüşte kenellerle mücadelede köy halklarının ve kekliklerin önemini konuştuk. Vali Bey Değirmenboğaziçi'nde hem ormanlık bir sahne hem piknik alanı, burada kene olabilir. Buraya keklik salarak hem doğayı hem piknik alanı gelen vatandaşları kenenin koruyabiliriz" dedi. Bölde Bigadiç'te kınalı keklik üreten YASAD'a temasa geçtik ve etkinliği gerçekleştirdik" diye konuştu.

gazetesiz.com
Kısa Haberler

Zihinsel engellilere doğa terapisi!

Birleşmiş Milletler Türkiye Destek Programı (GDF-TSP), Güney Marmara Kalkınma Ajansı'nın yanı sıra bazı kamu kurum ve kuruluşlarının da desteğinde proje kapsamında, 8'i yetiştirme yurtlarında kalan, 28'i özel rehabilitasyon merkezlerinde devam eden 36 çocuk, Kınalı Keklik Yetiştirme Tesisinde rehabilitasyon programına alındı.

8 KENT / YAŞAM **Milliyet EGE** 7 Ağustos 2013 Çarşamba

Zihinsel engelliye DOĞA TERAPİSİ

Bigadiç Kınalı Keklik Yetiştirme Tesis'i, "Sağdıkların Eğitim ve Rehabilitasyonu Modeli Projesi" ile zihinsel engelli çocuklara rehabilitasyon için kucağı açtı

HILMI DUYAR DHA.
Bakırköy'nin Bigadiç İlçesinde, 2009 yılında, Sürdürülebilir Yaşam Yaşam ve Doğay Koruma Projesi kapsamında, Yaşam Alanlarını Koruma ve Yaşamata Derneği (YASAD) tarafından kurulan Bigadiç Kınalı Keklik Yetiştirme Tesis'i, Sağdıkların Eğitim ve Rehabilitasyonu Modeli Projesiyle zihinsel engelli çocuklara rehabilitasyon için kucağı açtı. Proje kapsamında, 8'i yetiştirme yurtlarında kalan, 28'i özel rehabilitasyon merkezlerinde devam eden 36 çocuk, rehabilitasyon programına alındı.

Keklik sevdiler
Dört gün sürecek programın ilk gününde, çocuklarda bir sosyal hizmet uzmanı, bir öğretmen, bir drama eğitim uzmanı ve bir psikolog bulunan çocuklar, köpeklerle oynadı, keklikler, koyun ve tavuklara yer verdi. Yurtdışından yeni çıkan keklik yuvalarını sevdi. Doğay keklik sağdı. Sınır

Uzman Demir, projenin genel amacının, zihinsel engelli çocukların toplumsal uyumlarına katkı sağlanması olduğunu vurgu yaptı.

Çay kenarında piknik yaptı, olayla buluştu. Proje Koordinatörü Sosyal Hizmet Uzmanı Hakkı Kurtuluş Demir, dört gün sonunda beklenileni üzerinde bir başarı sağladıklarını belirtti.

T.C. ORMAN VE ŞU İŞLERİ BAKANLIĞI
III. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ
CANAKKALE

BALIKESİR'DE ÇOCUKLARIYLA TARET PARKINA 66 ADİT KINALI KEKLIK SALINDI
Ağustos 12, 2013

Orman ve Şu İşleri Bakanlığı III. Bölge Müdürlüğü Balıkesir Şube Müdürlüğüne bağlı Değirmenboğaziçi Taret Parkına, Balıkesir Yaşam ve Doğay Koruma Derneği (YASAD) tarafından 66 adet kınalı keklik, kınalı keklikler doğaya salındı ve 33 çocuk, kınalı kekliklerle birlikte piknik yaptı.

Bakırköy'de yürütülen ve Güney Marmara Kalkınma Ajansı tarafından da desteklenen "Sağdıkların Eğitim ve Rehabilitasyonu Modeli Projesi" kapsamında 28 zihinsel engelli çocuk tarafından 66 adet kınalı keklik, Taret Parkı'na 12 Ağustos'ta, zihinsel engelli çocukların katılımıyla salındı.

MARMARA 10 BÖLGE HABER
SAYI: 15738 Kurumca: Etem BALBEK www.yenihaber.com.tr Etiler: 30 Kıs. 21 MAYIS 2013 SALI

Kenesavarlar görev başında

Bakırköy'de zihinsel engelli çocukların rehabilitasyonu için hayata geçirilen "Sağdıkların Eğitim ve Rehabilitasyonu Modeli Projesi" kapsamında Değirmenboğaziçi meristie alanına 66 kınalı keklik salındı. Kınalı keklikler Değirmenboğaziçi'nde kenelleri yiyerek vatandaşların daha rahat piknik yapmasını sağlayacak.

HERA THERMAL
BİGADİÇ

HERA THERMAL
BİGADİÇ

Mrk: Cevizli Mevkil Çaykenarı - Bigadlıç - BALIKESİR
Tel: 0 266 626 12 00 (318) Gsm: 0532 725 10 36

PROJEMİZE DESTEKLERİNDEN DOLAYI

- Balıkesir Valisi Ahmet TURHAN'a
- Balıkesir Vali Yardımcısı Ahmet YILMAZ'a
- GMKA Genel Sekreterliğine
- Bigadiç İlçe Kaymakamı Barış AKTAN'a
- Bigadiç Belediye Başkanı Mustafa GÖKSEL'e
- Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürü Ömer YALIM ve İl Müdür Yardımcısı Sadık KOÇ'a
- Balıkesir Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü Bayram ALANLI ve ekibine
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı III. Bölge Müdürlüğü Balıkesir Şube Müdürü Orhan Kalfa ve ekibine
- Balıkesir Üniversitesi Öğretim Görevlileri Azat KAYA, Kazım BİBER ve İsmail ZENCİRCİ'ye
- Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürü Mustafa ORAN ve ekibine
- Firdevs Hattatoğlu Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi Okulu Müdürü Yavuz BAKİT ve ekibine
- Bigadiç Engelliler Derneğine
- Kazdağı Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Derneğine
- Balıkesir Özel Yaşam Duru Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürü Argun DALBAYRAK'a ve ekibine
- Özel Aysu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi sahibi Ali AYSU ve ekibine
- Hera Termal Tesisleri Müdürü İlker ÜNVER ve ekibine
- GMKA İzleme Uzmanı E. Burak MERİÇ'e
- Projemizde gönüllü olarak görev yapan meslek elemanları;
 - Sosyal Hizmet Uzmanı Tufan TEZCAN (Projemiz final döneminde vefat etmiştir. Nur içinde yatsın) ve eşi Çocuk Eğitici Hülya TEZCAN'a
 - Psikolog Nahide TAMAN'a
 - Öğretmen Eylem ÖZDEMİR'e
 - Öğretmen Özgür AYCİL'e
 - Sosyal Hizmet Uzmanı Ramazan DUMAN'a

TEŞEKKÜR EDERİZ
YAŞAD Yönetim Kurulu

Bu kitap T.C. Güney Marmara Kalkınma Ajansı 'nın desteklediği
"Sağdıçların Eğitim ve Rehabilitasyon Modeli" başlıklı proje
kapsamında hazırlanmıştır.

İçerik ile ilgili tek sorumluluk destek yararlanıcısı YAŞAD'a aittir ve
Güney Marmara Kalkınma Ajansı'nın görüşlerini yansıtmaz.

